

1 Wybuch II wojny światowej i kampania polska 1939 r.

WYMAGANIA WYNIKAJĄCE Z PODSTAWY PROGRAMOWEJ

XLVI. Wojna obronna Polski w 1939 roku. Agresja Niemiec (1 września) i Związku Sowieckiego (17 września).

Uczeń:

- 1) charakteryzuje położenie międzynarodowe Polski w przededniu wybuchu II wojny światowej;
- 2) wyjaśnia cele wojenne hitlerowskich Niemiec i ZSRS; charakteryzuje główne linie narracyjne antypolskiej propagandy agresorów uzasadniających swój atak na Polskę;
- 3) charakteryzuje etapy wojny obronnej, podaje przykłady bohaterstwa obrońców, w tym: Westerplatte, Poczty Polskiej, Mokrej, Wizny, bitwy nad Bzurą, Warszawą i Kocka, oraz zbrodni wojennych dokonanych przez agresorów, w tym w: Wieluniu, Bydgoszczy, Katowicach i Grodnie;
- 4) przedstawia podział ziem polskich między okupantów; wskazuje przykłady współpracy między nimi;

Aktualne brzmienie punktów podstawy programowej z 2024 r.:

- 2) wyjaśnia cele wojenne hitlerowskich Niemiec i ZSRS; charakteryzuje niemieckie i sowieckie uzasadnienia agresji na Polskę;
- 3) charakteryzuje etapy wojny obronnej, podaje przykłady bohaterstwa obrońców, uwzględniając żołnierzy i ludność cywilną oraz zbrodni wojennych dokonanych przez agresorów, z uwzględnieniem własnego regionu;
- 4) przedstawia podział ziem polskich między okupantów;
- 5) wyjaśnia znaczenie powołania polskich władz państwowych i sił zbrojnych na uchodźstwie;
- 6) wyjaśnia przyczyny przegranej przez Polskę wojny obronnej;
- 7) charakteryzuje materialne i demograficzne skutki przegranej wojny obronnej.

Uczeń spełnia wymagania określone dla zakresu podstawowego, a ponadto:

- 1) porównuje potencjał walczących stron oraz tych, które zadeklarowały wojnę (Polska, Niemcy, ZSRS, Francja, Wielka Brytania);
- 2) przedstawia polską strategię obrony i rozmieszczenie wojsk;
- 3) ocenia zachowanie dowódców (m.in. Edwarda Rydza-Śmigłego, Henryka Sucharskiego, Juliana Filipowicza, Władysława Raginisa, Stanisława Dąbka, Tadeusza Kutrzeby, Franciszka Kleeberga), żołnierzy, polityków, w tym Ignacego Mościckiego i Stefana Staryńskiego, oraz ludności cywilnej podczas wojny obronnej w 1939 roku;
- 4) przedstawia i ocenia zachowania aliantów wobec agresji hitlerowskich Niemiec i agresji sowieckiej 17 września 1939 roku.

Aktualne brzmienie punktów podstawy programowej z 2024 r.:

- 1) porównuje potencjał walczących stron;
- 2) ocenia zachowanie dowódców wojskowych i władz cywilnych podczas wojny obronnej w 1939 r.;
- 3) przedstawia i ocenia zachowania innych państw wobec agresji hitlerowskich Niemiec i agresji sowieckiej;
- 4) wskazuje przykłady współpracy między okupantami.

CZAS ZAJĘĆ

4 godziny lekcyjne

CELE LEKCJI

Uczeń:

ZNA

- daty: 23 VIII 1939, 25 VIII 1939, 1 IX 1939, 17 IX 1939, 28 IX 1939
- postacie: Joachima von Ribbentropa, Wiaczesława Mołotowa, Józefa Becka, marszałka Edwarda Rydza-Śmigłego, majora Henryka Sucharskiego, kapitana Władysława Raginisa, generała Tadeusz Kutrzeba, generała Franciszka Kleeberga, pułkownika Stanisława Dąbka, Stefana Starzyńskiego
- postanowienia paktu Ribbentrop–Mołotow
- ustalenia sojuszu zawartego przez Polskę i Wielką Brytanię
- żądania postawione Polsce przez III Rzeszę przed wojną
- kraje, które zaatakowały Polskę we wrześniu 1939 r.
- bitwy kampanii polskiej (daty, miejsca oraz dowódców)
- fakt zawarcia układu o przyjaźni i granicach między III Rzeszą a ZSRS
- koncepcję obrony ziem polskich

ROZUMIE

- pojęcia: pakt Ribbentrop–Mołotow, plan Fall Weiss, kampania polska, wojna błyskawiczna, bitwa graniczna, drugi pakt Ribbentrop–Mołotow, wojna totalna
- przyczyny klęski Polaków podczas kampanii polskiej

POTRAFI

- scharakteryzować sytuację międzynarodową Polski w przededniu wojny
- wskazać na mapie miejsca bitew w czasie kampanii polskiej
- ocenić politykę zagraniczną Adolfa Hitlera przed wrześniem 1939 r.
- wskazać na mapie podział Polski między III Rzeszę a ZSRS
- ocenić zachowanie sojuszników Polski podczas kampanii polskiej
- ocenić sytuację militarną Polski przed wrześniem 1939 r.
- omówić z pomocą mapy plan obrony Polski
- ocenić rolę dowódców polskich podczas bitew kampanii polskiej

Materiał realizowany na pierwszej godzinie lekcyjnej

I. WPROWADZENIE

Podajemy temat i określamy główny cel lekcji (*Dowiem się, jak przebiegała kampania polska w 1939 r.*).

II. ROZWINIĘCIE

Prosimy, by uczniowie przypomnieli kilka informacji z klasy III:

- Kto rządził w III Rzeszy i ZSRS w 1939 r.?
- Jaka formacja polityczna rządziła w Polsce w 1939 r., kto był prezydentem?
- Na czym polegała stosowana przez Polskę polityka równowagi?

- › Jakie ziemie przyłączył Hitler do Niemiec w 1938 r.?
- › Jakie było stanowisko innych państw wobec polityki zagranicznej Hitlera?

Następnie dzielimy klasę na 4-osobowe zespoły i każdemu przekazujemy tę samą instrukcję. ▶

Instrukcja dla grup

Opracujcie na podstawie podrzdziału *Sytuacja międzynarodowa Polski w przededniu wojny* (s. 8–10) kalendarium wydarzeń od października 1938 r. do sierpnia 1939 r.

Możecie to zadanie wykonać na kartce papieru, na stronie flippity.net, time.graphics, info-graph. Możecie też przygotować sznurek, do którego będziecie przyczepiać kartki z wypisanymi wydarzeniami.

Po wykonaniu zadania zadajemy uczniom pytania:

- › Jakie żądania przedstawiła Polsce III Rzesza?
- › Co oznaczałoby dla Polski przyjęcie tych żądań?
- › Jakie kraje przed wrześniem 1939 r. deklarowały udzielenie Polsce pomocy w razie niemieckiej agresji?
- › Jakie były postanowienia paktu Ribbentrop–Mołotow?
- › Dlaczego Stalinowi zależało na podpisaniu układu z III Rzeszą?

Uczniowie, pracując w grupach, zastanawiają się, w jaki sposób polityka Hitlera przed wrześniem 1939 r. łamała zasady ładu wersalskiego. Gdy zespoły omówią ten problem, analizujemy go wspólnie całą klasą.

Wyświetlamy film *Czy przed II wojną światową Polska miała potencjał, aby zbudować imperium?* Następnie zadajemy pytanie:

- › Jak przedstawiała się Polska na tle państw Europy przed II wojną światową?

Gdy omówimy dane prezentowane w filmie, rozdajemy karty pracy *Czy polska we wrześniu 1939 roku była przygotowana do wojny?* ▶ oraz włączamy podcast *Czy Polska mogła się obronić we wrześniu 1939 roku?* (minuty od 2:40 do 11:24) dostępny na kanale Muzeum Historii Polski. W trakcie słuchania uczniowie uzupełniają w grupach kartę pracy, w której mają za zadanie wypisać argumenty za tezą oraz przeciwko niej.

Uczniowie, formułując argumenty, mogą się posiłkować danymi liczbowymi dotyczącymi sił zbrojnych prezentowanymi w tabeli w podręczniku ([m5](#), s. 12), na infografice znajdującej się na stronie warhist.pl ▶ oraz na stronie www.1939.pl. ▶

Następnie polecamy przeczytanie podrzdziału *Plany obrony Polski* (s. 12–13) oraz zapoznanie się z treścią mapy ([m6](#), s. 13). Zadajemy pytania:

- › Kim był marszałek Edward Rydz-Śmigły?
- › Jakie problemy napotkali Polacy podczas planowania obrony?
- › Co zakładał plan obrony Polski?
- › Dlaczego nie planowano obrony granicy wschodniej?

Posiłkując się mapą ([m6](#), s. 13), omawiamy rozmieszczenie polskich oddziałów przed rozpoczęciem kampanii polskiej.

III. PODSUMOWANIE

Zadajemy uczniom pytanie:

- › Gdybyście byli na miejscu marszałka Edwarda Rydza-Śmigłego, jak zaplanowałibyscie obronę Polski?

I. WPROWADZENIE

Informujemy uczniów, że w dalszym ciągu będziemy omawiać kampanię polską 1939 r. Prosimy o zapoznanie się danymi w tabeli w podręczniku (m5, s. 12) i zadajemy pytanie:

► Jak oceniacie potencjał militarny III Rzeszy, ZSRS i Polski?

Prezentujemy klasie komunikat Polskiego Radia z 1 września 1939 r. , a następnie polecamy przeczytanie podrozdziału *Agresja Niemiec na Polskę i początek II wojny światowej* (s. 10–12). Dodatkowo możemy wyświetlić film *A więc wojna – tak rozpoczęła się II wojna światowa!* Zadajemy pytania:

- Kiedy wojska niemieckie zaatakowały Polskę? O której godzinie rozpoczęła się wojna?
- Do czego wzywano Polaków w komunikacie radiowym?
- Jaki kryptonim nosił niemiecki plan ataku na Polskę?
- Na czym opierał się plan działania wojsk niemieckich?

Podkreślamy, że Polacy stawili opór wojskom niemieckim. Rozdajemy uczniom karty pracy *Wybuch II wojny światowej i kampania polska 1939 r.* i prosimy o wykonanie zadania 1 na podstawie podrozdziałów *Agresja Niemiec na Polskę i początek II wojny światowej* (s. 10–12) oraz *Finał kampanii polskiej* (s. 14–15). Sprawdzamy odpowiedzi, a następnie polecamy uczniom odnaleźć na mapie (m6, s. 13) miejsca walk wskazane w zadaniu. Omawiamy poszczególne bitwy, dopytując klasę o to, jak Polacy radzili sobie w walce. Dodatkowo możemy polecić lekturę tekstu źródłowego z podręcznika (m4, s. 11) oraz wykonanie polecenia 2.

Mówimy o agresji ZSRS na Polskę, a tym samym o przyłączeniu się Związku Sowieckiego do wojny. Polecamy klasie zapoznanie się z treścią podrozdziału *Agresja ZSRS na Polskę* (s. 14–15) i wykonanie na jego podstawie zadania 2 w karcie pracy.

Uczniowie czytają tekst źródłowy z podręcznika (m7, s.14) i podają odpowiedź do polecenia 1. Następnie odpowiadają na pytania:

- W jaki sposób określają autorów klęski? (Odpowiedź uzasadnij, wymień użyte w tekście określenia).
- Jak autorzy ulotki określają Armię Czerwoną i jaki powód jej wkroczenia do Polski podają?

III. PODSUMOWANIE

Zadajemy pytanie:

- Jak oceniacie wywiązanie się Wielkiej Brytanii i Francji z obietnicy pomocy Polsce we wrześniu 1939 r.?

METODY KONTROLI

Uczniowie wykonują zadanie 3 w karcie pracy.

PRACA DOMOWA

Przygotujcie materiały na temat oceny kampanii polskiej w 1939 r. Wykorzystajcie informacje w podręczniku oraz wysłuchajcie całego podcastu Muzeum Historii Polski *Czy Polska mogła się obronić we wrześniu 1939 roku?*

I. WPROWADZENIE

Zapowiadamy, że w dalszym ciągu będziemy omawiać kampanię polską 1939 r.

II. ROZWINIĘCIE

Dzielimy klasę na 4-osobowe zespoły i każdemu z nich przydzielamy jedną z dwóch bitew: obronę Westerplatte oraz bitwę pod Wizną. Przekazujemy również linki do stron internetowych ► oraz instrukcje. ►

Grupa I

Wcielcie się w rolę dziennikarzy i zrelacjonujcie przebieg obrony Westerplatte. Zwróćcie uwagę na siły obu stron, podejmowane działania i nastroje wśród polskich żołnierzy. Wykorzystajcie materiały dostępne w Internecie:

- animacja ukazująca przebieg bitwy *Jak wyglądała obrona Westerplatte?*;
- artykuł *Obrona Westerplatte, 1939 r.*

Grupa II

Wcielcie się w rolę dziennikarzy i zrelacjonujcie przebieg bitwy pod Wizną. Zwróćcie uwagę na siły obu stron, podejmowane działania i nastroje wśród polskich żołnierzy. Wykorzystajcie materiały dostępne w Internecie:

- animacja ukazująca przebieg bitwy *Obrona Wizny*;
- artykuł *Bitwa pod Wizną*;
- piosenka *40:1*.

Po upływie odpowiedniego czasu grupy mieszają się, tzn. dwie osoby z grupy pierwszej siadają z dwiema osobami z grupy drugiej. Teraz wspólnie wykonują kolejne zadanie:

- Mając wiedzę na temat obu bitew, oceńcie działania dowódców: majora Henryka Sucharskiego kapitana oraz Władysława Raginisa.

Po wykonaniu zadania przystępujemy do dyskusji na temat oceny działań dowódców podczas obrony Westerplatte i bitwy pod Wizną.

III. PODSUMOWANIE

Wspólnie słuchamy piosenki zespołu Sabaton *40:1* rockowej adaptacji wiersza Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego *Pieśń o żołnierzach z Westerplatte*. ►

Zadajemy uczniom pytania:

- Dlaczego bitwę pod Wizną nazywa się „polskimi Termopilami”?
- Który fragment tekstu piosenki zespołu Sabaton stanowi nawiązanie do Termopil?
- Jak Gałczyński przedstawił polskich żołnierzy walczących na Westerplatte?
- Czy i dlaczego – waszym zdaniem – należy upamiętnić wydarzenia z września 1939 r.?
Jeśli tak, to w jaki sposób?

Materiał realizowany na czwartej godzinie lekcyjnej

I. WPROWADZENIE

Podajemy temat (*Ocena kampanii polskiej*) i cel lekcji (*Ocenię kampanię polską*).

II. ROZWINIĘCIE

Rozdajemy karty pracy *Skutki kampanii polskiej w 1939 r.* , którą na podstawie podrozdziału *Klęska i jej skutki* (s. 17–18) uczniowie wypełniają w parach. Po jej wykonaniu omawiamy zadanie.

Zadajemy pytanie:

- ▶ Jakie były przyczyny klęski Polski we wrześniu 1939 r.?
- ▶ Dzielimy klasę na dwie grupy i przekazujemy im instrukcje.

Grupa I

Przygotujcie się do dyskusji na temat tego, co doprowadziło do klęski Polski we wrześniu 1939 r. Waszym zadaniem jest obrona stwierdzenia, że przyczyną przegranej Polski było lepsze wyposażenie niemieckiej armii. Wyłóżcie spośród siebie osobę, która wygłosi mowę.

Grupa II

Przygotujcie się do dyskusji na temat tego, co doprowadziło do klęski Polski we wrześniu 1939 r. Waszym zadaniem jest obrona stwierdzenia, że przyczyną przegranej Polski była bierność sojuszników II Rzeczypospolitej. Wyłóżcie spośród siebie osobę, która wygłosi mowę.

Po przygotowaniu argumentacji zespoły przystępują do prezentacji.

III. PODSUMOWANIE

Podsumowujemy prezentację uczniowską. Uczniowie głosują, który zespół lepiej uargumentował swoją tezę.

METODY KONTROLI

Uczniowie wykonują zadanie na stronie flippity.net.

PRACA DOMOWA

Napisz wypracowanie na temat: *Bierność sojuszników czy niewystarczające wyposażenie? Co – twoim zdaniem – przyczyniło się do klęski kampanii polskiej?*